Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
YVES BOT
esitatud 16. aprillil 2015[1]

Kohtuasi C-184/14

A
versus
B

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Corte suprema di cassazione (Itaalia))

Lapse parimad huvid — Euroopa Liidu põhiõiguste harta — Artikli 24 lõige 2 — Määrus (EÜ) nr 4/2009 — Kohtualluvus ülalpidamiskohustuse küsimustes — Laste ülalpidamiskohustust käsitlev nõue, mis on esitatud seotud nõudena abikaasade lahuselu tunnustamist puudutavas kohtuasjas muus liikmesriigis kui liikmesriik, kus on laste alaline elukoht — Määrus (EÜ) nr 2201/2003 — Kohtualluvus abielulahutuse ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades

1. Euroopa Kohtul palutakse esimest korda tõlgendada nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 4/2009 (kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes)[2] artikli 3 punkte c ja d.

2. Säte näeb ette, et liikmesriikides on ülalpidamiskohustuste küsimusi pädev otsustama kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema perekonnaseisu käsitlevaid kohtuasju, kui ülalpidamiskohustust käsitlev asi on nendega seotud, või kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema vanemlikku vastutust käsitlevaid kohtuasju, kui ülalpidamiskohustust käsitlev asi on nendega seotud.

3. Euroopa Kohtule hindamiseks esitatud kohtuasjas küsib Corte suprema di cassazione (kassatsioonikohus, Itaalia) Euroopa Kohtult, kas alaealiste laste elatise nõuet, mis on esitatud abikaasade lahuselu tunnustamist puudutava kohtuasja raames, võib käsitada samal ajal nii perekonnaseisu käsitleva kohtuasjaga kui ka vanemlikku vastutust käsitleva asjaga seotud nõudena. Sellise võimaluse tagajärjel oleks kohtualluvus kahel eri liikmesriigi kohtul, nimelt Itaalia kohtul, mille poole pöörduti abikaasade lahuselu puudutavas kohtuasjas, ja Inglismaa kohtul, mis on pädev lahendama vanemliku vastutusega seotud asja.

4. Käesolevas ettepanekus esitan ma põhjused, miks ma arvan, et määruse nr 4/2009 artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et kui tegemist on vanemate lahuselu tunnustamist puudutava põhikohtuasjaga ja alaealiste laste suhtes ülalpidamiskohustuste nõue on esitatud selle lahuselu tunnustamise menetluse raames, siis on kõnealust menetlust lahendav kohus põhimõtteliselt pädev lahendama seda ülalpidamiskohustuste nõuet. See põhimõtteline kohtualluvus tuleb siiski jätta tähelepanuta, kui seda nõuavad lapse parimad huvid. Seega nõuab lapse parimate huvide arvessevõtmine sel juhul, et territoriaalne kohtualluvus määratakse kindlaks läheduskriteeriumi järgi.

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — ELT 2009, L 7, lk 1, ja korrigendum ELT 2011, L 131, lk 26.

I. **Õiguslik raamistik**

A. *Harta*

5. Euroopa Liidu põhiõiguste harta[3] artikli 24 lõikes 2 on märgitud, et „[k]õikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, tuleb esikohale seada lapse huvid".

B. *Määrus nr 4/2009*

6. Ülalpidamiskohustuste küsimus ei ole Euroopa Liidus kaugeltki uus asi, sest juba 1950. aastate lõpus oli mitme liidu asutajariigi vahel kohaldatavaid konventsioone[4]. Seejärel soovisid 27. septembri 1968. aasta konventsiooni (kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades)[5] läbirääkijad, et see konventsioon oleks nende konventsioonide[6] jätkuks. Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkt 2 nägi ette, et isikut, kelle alaline asukoht on osalisriigis, võib ülalpidamiskohustusega seotud asjade puhul kohtusse kaevata teises osalisriigis selle paiga kohtusse, kus on ülalpeetava alaline või peamine elukoht, või kui ülalpidamiskohustust käsitlev nõue on seotud perekonnaseisu käsitleva kohtuasjaga, siis kohtusse, mis on kohalike seaduste kohaselt pädev seda asja menetlema, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse alus on üksnes ühe poole kodakondsus.

7. See reegel võeti seejärel üle nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrusega (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades[7].

8. Liit on selleks, et säilitada ning arendada vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala, võtnud vastu õigusaktid, nimelt piiriülese mõjuga tsiviilasjades tehtava õigusalase koostöö valdkonnas. Nii on liit vastu võtnud määruse nr 4/2009, mille eesmärk on hõlbustada ülalpidamise saamise nõudeõiguse kohta kohtuotsuse tegemist teises liikmesriigis, ilma et selleks oleks vaja teha mingeid lisatoiminguid[8].

9. Kõnealuse määruse põhjenduses 44 on märgitud, et selle määrusega asendatakse ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavad määruse nr 44/2001 sätted. Määrus nr 4/2009 on seega määruse nr 44/2001 suhtes erinorm (*lex specialis*).

10. Määrust nr 4/2009 kohaldatakse selle artikli 1 lõike 1 alusel „pere-, sugulus-, abielu- või hõimlussuhetest tulenevate ülalpidamiskohustuste suhtes", kusjuures määruse põhjenduses 11 on täpsustatud, et mõistet „ülalpidamiskohustus" tuleks tõlgendada iseseisva mõistena.

11. Selleks luuakse selle määrusega ühiseeskirjade süsteem, nimelt kohtualluvuse konfliktide küsimuses, kehtestades ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavad üldise kohtualluvuse alused.

3 — Edaspidi „harta".

4 — New Yorgi 20. juuni 1956. aasta konventsioon välisriigist ülalpidamise taotlemise kohta ja Haagi 15. aprilli 1958. aasta konventsioon laste ülalpidamise kohustusi käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise kohta.

5 — EÜT 1972, L 299, lk 32. Konventsiooni on muudetud hilisemate konventsioonidega uute liikmesriikide ühinemise kohta (edaspidi „Brüsseli konventsioon").

6 — Vt Jenard'i aruanne, mis käsitleb 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1979, C 59, lk 1, lk 24 ja 25).

7 — EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42. Vt määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 2.

8 — Vt selle määruse põhjendus 9.

12. Nii on nimetatud määruse artiklis 3 sätestatud:

„Liikmesriikides on ülalpidamiskohustuste küsimustes pädevad otsustama:

a) selle riigi kohtud, kus on kostja alaline elukoht; või

b) selle riigi kohtud, kus on õigustatud isiku alaline elukoht; või

c) kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema perekonnaseisu käsitlevaid kohtuasju, kui ülalpidamiskohustust käsitlev asi on nendega seotud, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse aluseks on üksnes ühe poole kodakondsus; või

d) kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema vanemlikku vastutust käsitlevaid kohtuasju, kui ülalpidamiskohustust käsitlev asi on nendega seotud, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse aluseks on üksnes ühe poole kodakondsus."

13. Lõpuks on tarvilik täpsustada, et Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, kes määruse nr 4/2009 vastuvõtmises ei osalenud, hiljem siiski nõustus seda kohaldama.[9]

C. Määrus (EÜ) nr 2201/2003

14. Määruse (EÜ) nr 2201/2003[10] eesmärk on ühtlustada vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajanevas alas rahvusvahelise kohtualluvuse alused abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise ning vanemliku vastutuse valdkonnas.

15. Vastavalt määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 3 punktile e ei kohaldata seda määrust ülalpidamiskohustuse suhtes.

16. Selle määruse artikli 3 lõike 1 punktis b on märgitud, et abielulahutuse, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamisega seotud asjad on selle liikmesriigi kohtu alluvuses, kelle kodanikud mõlemad abikaasad on või, Ühendkuningriigi ja Iirimaa puhul, kus on mõlema abikaasa alaline asukoht.

17. Nimetatud määruse põhjenduses 12 on märgitud:

„Käesoleva määrusega kehtestatud kohtualluvuse alused vanemliku vastutuse küsimustes kujundatakse lapse huve silmas pidades, eeskätt läheduskriteeriumi põhjal. See tähendab, et jurisdiktsioon peaks esimeses järjekorras olema lapse alalise elukoha liikmesriigil, välja arvatud teatavatel lapse elukoha vahetamise juhtudel või vastavalt kokkuleppele vanemliku vastutuse kandjate vahel."

18. Seega on määruse nr 2201/2003 artikli 8 lõike 1 alusel „[l]iikmesriigi kohtutel […] vanemliku vastutuse asjus pädevus lapse suhtes, kelle alaline elukoht on hagi esitamise ajal selles liikmesriigis".

II. **Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimus**

19. A ja B, mõlemad Itaalia kodanikud, on abielus ja neil on kaks alaealist last, kes on samuti Itaalia kodanikud. Selle perekonna nelja liikme alaline elukoht on Londonis (Ühendkuningriik) ning lapsed elavad ema juures.

9 — Vt selle kohta komisjoni 8. juuni 2009. aasta otsus 2009/451/EÜ Ühendkuningriigi kavatsuse kohta hakata kohaldama nõukogu määrust nr 4/2009 (ELT L 149, lk 73).

10 — Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243).

20. A esitas 28. veebruari 2012. aasta hagiavaldusega Tribunale di Milanole (Itaalia) hagi, et nimetatud kohus kinnitaks tema ja tema abikaasa lahuselu viimase vastutusel ning et abikaasadel oleks kahe lapse suhtes ühine hooldusõigus, nii et lapsed jäävad elama ema juurde. A pakub samuti laste ülalpidamiseks igakuist 4000 euro suurust elatist.

21. B esitas samale kohtule vastuhagi, millega palus, et kinnitataks lahuselu üksnes A vastutusel, et hooldusõigus laste eest jääks talle ning et talle määrataks igakuine 18 700 euro suurune elatis. Peale selle väitis B vastu, et Itaalia kohtul puudub pädevus hooldusõiguse korra, elukoha määramise, külastusõiguse ning laste ülalpidamisega seotud elatise küsimuses. Ta leiab nimelt, et kuna abikaasad on alati elanud Londonis ning lapsed on seal sündinud ja elavad seal, on määruse nr 2201/2003 alusel neid küsimusi arutama pädev Inglismaa kohus.

22. Tribunale di Milano leidis 16. novembri 2012. aasta kohtumäärusega, et Itaalia kohus on tegelikult pädev lahuselu kinnitamist puudutava nõude osas, vastavalt määruse nr 2201/2003 artiklile 3. Vanemlikku vastutust kahe alaealise lapse eest puudutavate nõuete suhtes tunnistas ta siiski selle määruse artikli 8 lõike 1 kohaselt Inglismaa kohtualluvust, kuivõrd lapsed elavad alaliselt Londonis.

23. Konkreetselt nõuete suhtes, mis puudutavad abikaasade ja laste ülalpidamist, lähtus Tribunale di Milano määrusest nr 4/2009 ja eriti selle artiklist 3. Nii leidis ta, et ta on pädev lahendama B poolt ja tema kasuks esitatud ülalpidamise nõuet, sest see on seotud perekonnaseisu puudutava asjaga. Seevastu laste ülalpidamist puudutava nõude kohta tunnistas ta, et tal puudub pädevus, kuivõrd ta leidis, et see nõue ei ole seotud mitte perekonnaseisu asjaga, vaid vanemliku vastutuse asjaga, milles on pädev Inglismaa kohus.

24. Otsuse peale, et asi ei kuulu Itaalia kohtualluvusse, esitas A apellatsioonkaebuse Corte suprema di cassazionele, põhjendades seda ainult ühe väitega: nimelt, et Itaalia kohtu pädevuse suhtes alaealiste laste ülalpidamise küsimuses võib samuti leida, et küsimus on seotud lahuselu asjaga, vastavalt määruse nr 4/2009 artikli 3 punktile c.

25. Kuna Corte suprema di cassazionel tekkis kahtlusi seoses selle määruse tõlgendamisega, otsustas ta menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas abikaasade lahuselu puudutava kohtuasja raames esitatud laste elatise nõuet, mis on selle abikaasade lahuselu tunnustamise asjaga seotud, võib lahendada nii lahuseluasja arutav kohus kui ka kohus, kelle menetluses on vanemlikku vastutust puudutav kohtuasi, vastavalt esimese kohtu kriteeriumile, või peab selle kindlasti lahendama neist kahest kohtust viimane, kuna kaks korduvalt viidatud artikli 3 punktides c ja d nimetatud kriteeriumi on alternatiivsed (selles mõttes, et üks välistab tingimata teise)?”

III. **Minu analüüs**

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimusega sisuliselt Euroopa Kohtul selgitada, kas määruse nr 4/2009 artikli 3 punkte c ja d tuleb tõlgendada nii, et abikaasade lahuselu tunnustamise menetluse raames esitatud nõuet ülalpidamiskohustuste kohta alaealiste laste kasuks arutama pädev kohus võib olla nii see kohus, kes on pädev arutama perekonnaseisuga seotud kohtuasja, kui ka see kohus, kes on pädev arutama vanemlikku vastutust puudutavat kohtuasja.

27. Tegelikult on esitatud küsimusele vastamise eeldus, et on antud vastus kahele järgmisele küsimusele. Kõigepealt, kas juhul, kui peres on lapsi, on nende suhtes ülalpidamiskohustuse määramine ja jagamine lahutamatult seotud nende vanemate ühiselu lõpetamise kohtuasjaga? Seejärel, millised tagajärjed kaasnevad sellega nende kohtute pädevuse suhtes, kuhu on sellise lõpetamise hagi esitati?

28. Mõiste „lapse parimad huvid" arvessevõtmine määrab minu arvates, mis laadi vastus tuleks eelotsusetaotluse esitanud kohtule anda. Just sellest aluspõhimõttest lähtuvalt ma muuseas otsustasingi küsimuse ümber sõnastada, esitades selle nii, et laps oleks probleemi keskmes.

29. Nii õigusaktide tekstide kui ka Euroopa Kohtu praktika seisukohast on tõepoolest vaieldamatu, et see mõiste viitab kohustuslikult perekonnaõigusele, sest põhikohtuasja vaidlus mõjutab lapse olukorda.

30. Tuletan siinkohal meelde, et harta artikli 24 lõige 2 näeb ette, et „[k]õikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, tuleb esikohale seada lapse huvid". Harta on käesoleval juhul vaieldamatult kohaldatav.

31. Euroopa Kohtul on muuseas olnud võimalus korduvalt meelde tuletada selle põhimõtte kogu tähtsust.

32. Nii märkis ta oma kohtuotsuses Rinau [11], et määrus nr 2201/2003 lähtub eelkõige lapse huvidest [12]. Hiljuti otsustas Euroopa Kohus, et lapse alalise elukoha kindlaksmääramisel on vaja tagada lapse parimate huvide kaitse. [13]

33. Tuleks ühtlasi märkida, et Euroopa Kohus jälgib eriti, et määruse nr 2201/2003 sätetele antud tõlgendus oleks kooskõlas harta artikliga 24, nimelt et lapse huvid oleks ülimuslikud. Nimelt otsustas Euroopa Kohus oma kohtuotsuses Aguirre Zarraga [14], et „kuivõrd [see] määrus [...] ei saa olla vastuolus [põhiõiguste] hartaga, tuleb määruse artikli 42 sätteid, mis rakendavad lapse õigust olla ära kuulatud, tõlgendades *arvestada […] harta artikliga 24*" [15].

34. Ta läheb veelgi kaugemale oma kohtuotsuses McB [16], sest ta kontrollib, kas see, kuidas ta määrust nr 2201/2003 just tõlgendas, on harta artikliga 24 on vastuolus [17]. Selles kohtuotsuses märkis Euroopa Kohus, et selle määruse põhjendusest 33 ilmneb lisaks, et määruses tunnustatakse põhiõigusi ja peetakse kinni harta põhimõtetest ning eeskätt püütakse tagada harta artiklis 24 sätestatud lapse põhiõiguste austamist. Seega ei saa nimetatud määruse sätteid tõlgendada viisil, mis eiraks seda lapse põhiõigust säilitada regulaarsed isiklikud suhted oma mõlema vanemaga, mille austamine on vaieldamatult põimunud esikohale seatavate lapse huvidega [18]. Kohus järeldab sellest, et neil asjaoludel tuleb veel kontrollida, kas harta artikliga 24, mille järgimise Euroopa Kohus tagab, on vastuolus määruse nr 2201/2003 tõlgendus, mis on esitatud nimetatud kohtuotsuse punktis 44 [19].

11 — C-195/08 PPU, EU:C:2008:406.

12 — Punkt 51.

13 — Vt kohtuotsus C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punkt 56). Vt ka lapse parimate huvide arvessevõtmise kohta, kui Euroopa Kohus tõlgendab määrust nr 2201/2003, kohtuotsused A (C-523/07, EU:C:2009:225); Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810); Purrucker (C-256/09, EU:C:2010:437) ja Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829).

14 — C-491/10 PPU, EU:C:2010:828.

15 — Punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika. Kohtujuristi kursiiv.

16 — C-400/10 PPU, EU:C:2010:582.

17 — Vt selle kohta Devers, A., „Les praticiens et le droit international privé européen de la famille", *Revue Europe*, nr 11, november 2013, uuring 9, punkt 22 jj.

18 — Punkt 60.

19 — Punkt 61.

35. Nende põhjenduste järeldus on üheselt mõistetav. Liidu õigusaktide kohaldamisel ja tõlgendamisel peavad juhtmõtteks olema lapse parimad huvid. Selles suhtes kõlavad eriti õigesti ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo (HCDH) juures tegutseva Lapse Õiguste Komitee sõnad. Komitee tuletab nimelt meelde, et „[lapse parimad huvid] on standard, eesmärk, käitumisjoon, juhtmõiste, mis peab valgustama, mõtestama ja läbima kõiki õigusnorme, poliitikameetmeid ja siseotsuseid ning eelarveid seoses lastega”. [20] [mitteametlik tõlge]

36. Määruse nr 2201/2003 põhjal väljakujundatud kohtupraktika on mõistagi ülekantav määrusele nr 4/2009. Oleks mõistetamatu, kui see kindel põhimõte, mida kohaldatakse arvukatele lapse põhiõigustele, võiks varieeruda olenevalt vaadeldavast perekonnaõiguse valdkonnast, samas kui asi puudutab last otseselt olenemata sellest, millise valdkonnaga tegemist on.

37. Neid kaalutlusi arvestades arvan ma, et vastuseks esimesele punktile võib anda järgmised täpsustused, mis ma olen välja toonud Corte suprema di cassazione esitatud küsimust ümber sõnastades.

38. Siinkohal tulebki käsitleda määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti c.

39. Komisjoni arvates saab selle määruse artikli 3 punktis d ette nähtud seotuse kriteeriumi seostada ainult ülalpidamiskohustustega alaealiste laste ees, kuna need kohustused on selgelt seotud vanemliku vastutusega, samas kui nimetatud määruse artikli 3 punktis c ette nähtud seotuse kriteerium seondub üksnes abikaasadevaheliste ülalpidamiskohustustega, mitte aga ka ülalpidamiskohustustega alaealiste laste ees.

40. Ma ei nõustu selle seisukohaga järgmistel põhjustel.

41. Määruse nr 4/2009 artikli 3 ülesehituses esineb minu arvates teatav keerukus. Selle määruse artikli 3 punktid a ja b näevad ette kaks peamist kohtualluvust, mida kohaldatakse olukordadele, kus ülalpidamiskohustustega seotud nõue on põhinõue. Sel juhul on kohtualluvuse alus kas kostja või õigustatud isiku alaline elukoht.

42. Teised kaks nimetatud määruse artikli 3 punktides c ja d ette nähtud kohtualluvuse punkti kehtivad olukordades, kus ülalpidamiskohutustega seotud nõue on seotud vastavalt kas isikute perekonnaseisu kohtuasjaga või vanemlikku vastutust puudutava kohtuasjaga.

43. On selge, et vallalise, abielus, kohtuotsusega lahus elavaks tunnistatud või lahutatud isiku olukord seondub perekonnaseisuga ja toob tagajärgi kolmandatele isikutele.

44. Samuti on selge, et abielusideme või ühiselu lõpetamise korral, millega kaasneb abikaasade lahuselu ja kodu purunemine, tekib küsimus ülalpidamistoetuse määramisest ja vastutuse jagamisest peres olevate laste suhtes mitte ainult automaatselt terve mõistuse kohaselt, vaid ka ja ennekõike kohustuslikult puhtalt juriidilistes küsimustes. Tuleb tõdeda – kui mitte eitada seda tüüpi kohtuasjade igapäevast tegelikkust –, et ilmselgelt on üks, s.o laste ülalpidamistoetuse määramine ja nende eest vastutuse jagamine, teise – nimelt ühiselu lõpetamise kohtuasja – automaatne ja loomulik tagajärg. Juriidilise termini tähenduses seos, mis seob esimest teisega, näib siin seega vaieldamatult tõendatud.

45. Mis tagajärgi tuleb sellele esimesele järeldusele omistada? See ongi teine küsimuse ümbersõnastamisest tulenev punkt, mida nüüd tuleb uurida.

20 — Vt „Article 3: Intérêt supérieur de l'enfant”, *Revue Droit de la famille*, nr 11, november 2006, toimik 16, mis käsitleb 20. novembril 1989 New Yorgis sõlmitud lapse õiguste konventsiooni (mille on ratifitseerinud kõik liikmesriigid) artiklit 3. Artikli 3 lõige 1 näeb ette, et „[i]gasugustes lapsi puudutavates ettevõtmistes riiklike või erasotsiaalhoolekandeasutuste, kohtute, täidesaatvate või seadusandlike organite poolt tuleb esikohale seada lapse huvid”.

46. Lapse parimate huvide arvessevõtmine omandab siin oma juhtpõhimõtte väärtuse.

47. Ma arvan nimelt, et igasugune lahendus, mis seisneb selles, et eristatakse ühelt poolt perekonnaelu lõpetamise kohtuasja, mille puhul pöördutakse ühe liikmesriigi kohtusse, ja teiselt poolt laste ülalpidamistoetuse kohtuasja, mis peaks olema teise liikmesriigi kohtu pädevuses, on täiesti vastuolus lapse huvidega.

48. Selles veendumiseks piisab, kui arvestada, et selle süsteemi juriidilisest loogikast lähtuvalt tähendaks, et ülalpidamistoetuse küsimuses pädev kohus peaks ootama, kuni ühiselu lõpetamise (lahuselu või lahutus) küsimus on enne lõplikult otsustatud. Sellest tuleneks vältimatu ooteaeg, mille vältel oleks laste saatus määramata.

49. Isegi kui kohus, kes arutab abielusidemega seonduvat küsimust, võtaks selles osas meetmeid, mida ta nimetaks ajutisteks, tekitaks katkestus menetluse eri etappide vahel mitte vähem ootamist, mis on eespool nimetatud põhimõtete seisukohast vastuvõetamatu, sest see sunniks võtma määramata ajaks meetmeid, mis otsustatakse lapse parimaid huve käsitleva põhimõttega vastuolus.

50. On ehk liigne lisada, et sellist ilmselgelt kahjustavat olukorda ei peaks tundma lapsed, kelle vanemad elaksid oma kodakondsusliikmesriigis. Teisisõnu põhjustaks vanemate liikumis- ja asutamisvabaduse kasutamine ebasoodsa olukorra, mida ei tunne lapsed, kelle vanemad, kes lahutavad abielu või kinnitavad kohtulikult lahuselu, ei ole lahkunud oma päritoluliikmesriigist.

51. Seepärast on vaja rühmitada sama kohtu alluvusse nii algne ühiselu lõpetamise põhikohtuasi kui ka sellest tulenevad seotud kohtuasjad, mis on lapse jaoks põhitähtsad. Kogu küsimus on pädeva kohtu kindlaksmääramine ja ka seal tuleb arutluskäigus taas lähtuda mõistest „lapse parimad huvid". Esimene ja kõige lihtsam mõte oleks siduda kõik selle kohtu pädevusega, kellel palutakse arutada vanemate abielu lõpetamise kohtuasja.

52. Lihtsuse all peitub selle mõtte tegelik keerukus. See seondub nimelt määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punktiga b, mis jätab vanematele valikuvõimaluse, nimelt võimaluse pöörduda kohtusse, mille kohtualluvuse alus on ainult nende ühine kodakondsus, ja mida nad käesolevas asjas ka tegid. Määruses nr 4/2009 on aga artikli 3 punktides c ja d selline kohtualluvus sõnaselgelt välistatud, nii ülalpidamiskohustuste asjas perekonnaseisu kohtuasja raames kui ka selles asjas vanemliku vastutuse kohtuasja raames.

53. See tuvastus näib seega viitavat nende kahe määruse otsesele vastuolule, mis sunnib kohtuasju jagama, mida ma eelnevalt kirjeldasin mõeldamatu lahendusena.

54. Tegelikult on vastuolu üksnes näiline. Nimelt ei saa määruse nr 2201/2003 puhul vältida lapse parimate huvide arvessevõtmise kohustuslikku mõju. Selles suhtes piisab muide sellest, kui meelde tuletada käesoleva ettepaneku punktides 32–34 viidatud Euroopa Kohtu praktikat.

55. Sellele lisandub selle määruse põhjenduse 12 tekst iseenesest, mis – tuletan meelde –, sätestab, et „[nimetatud] määrusega kehtestatud kohtualluvuse alused vanemliku vastutuse küsimustes kujundatakse lapse huve silmas pidades, eeskätt läheduskriteeriumi põhja. See tähendab, et jurisdiktsioon peaks esimeses järjekorras olema lapse alalise elukoha liikmesriigil, välja arvatud teatavatel lapse elukoha vahetamise juhtudel või vastavalt kokkuleppele vanemliku vastutuse kandjate vahel."

56. Just seda läheduskriteeriumi tulebki arvesse võtta.

57. See nimelt võimaldabki määrused nr 2201/2003 ja 4/2009 selles valdkonnas kooskõlastada.

58. Kuna läheduskriteerium on tihedalt seotud lapse parimate huvidega, sunnib see valima kõiges pädevaks kohtuks laste elukoha järgse kohtu. See seletab, miks on üksnes vanemate kodakondsusel põhinev kohtualluvus määruses nr 4/2009 välistatud, olgu siis ülalpidamistoetuse või vanemliku vastutuse küsimuses, sest sel juhul oleks ilmselgelt mööda mindud läheduskriteeriumist ja seeläbi ka lapse parimatest huvidest.

59. Lisaks ja samade põhimõtete tõttu nõuab seekord määruse nr 2201/2003 artiklis 3 nimetatud kohtualluvuse punktide hulgas sama läheduskriteerium, mille valdavat olemust on väljendatud selle määruse põhjenduses 12, et kohtualluvuse punktiks tuleb võtta abikaasade alaline elukoht. Muuseas tuleb märkida, et ei ole tähtsusetu, et alalise elukoha kriteerium on nimetatud määruse artikli 3 loetelus esimene.

60. On ilmne, et see abikaasade alalise elukoha kriteerium tähistab kohta, kus asus perekonna ja seega ka laste elukoht enne lahuselu.

61. Sel viisil on läheduskriteeriumi nõue täidetud. Lisaks sellele, kui peaks jääma veel kahtlus määruste nr 2201/2003 ja 4/2009 kooskõla suhtes selles konkreetses punktis, siis piisab vaidluse lahendamiseks minu pakutud tõlgenduses määruse nr 4/2009 kasuks sellest, kui arvestada, et see määrus on olemuselt *lex specialis*.

62. Kokkuvõttes näib mulle seega, et sellest tulenevat olukorda on võimalik kirjeldada abielulahutuse või paari lahuselu raames, kui peres on lapsi, nimelt nii, et algset ülalpidamistoetuse määramist ja vanemate vastutuse jagamist alaealiste laste ülalpidamises osalemises arutab – samamoodi nagu ka sarnasuse alusel vanemliku vastutuse küsimusi – kohus, kelle menetlusse on antud abielulahutus või lahuselu kinnitamine.

63. Arvestades lapse parimate huvide arvessevõtmise kohustuslikkust, peab seda asja arutava kohtu pädevus järgima läheduskriteeriumi kõiki teisi kriteeriume välistades.

64. Põhikohtuasjas on lapse parimatest huvidest lähtudes seega välistatud Itaalia kohtute kohtualluvus selle liikmesriigi kohtute kasuks, mille territooriumil on laste alaline elukoht, nimelt Inglismaa kohtud, mis on muuseas määruse nr 2201/2003 artikli 8 lõike 1 alusel pädevad arutama vanemliku vastutusega seotud kohtuasja.

65. Sellest tulenevalt on mõistagi sellises olukorras nagu põhikohtuasjas poolte valikuvabadus pädeva kohtu suhtes piiratud. See ei näi šokeeriv ega vastuolus selle valdkonna aluspõhimõtetega, sest nimetatud menetluspooled on nimelt lapsevanemad ja selle valikuvõimaluse piirang on neile kehtestatud lapse (laste) parimate huvide nimel.

IV. **Ettepanek**

66. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Corte suprema di cassazione küsimusele järgmiselt:

1. Nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 4/2009 (kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes) artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et kui on olemas vanemate lahuselu tunnustamist puudutav põhikohtuasi ja alaealiste laste suhtes ülalpidamiskohustusi puudutav nõue on esitatud selle lahuselu tunnustamise menetluse raames, siis on kõnelust kohtuasja menetlev kohus põhimõtteliselt pädev lahendama seda ülalpidamiskohustustega seotud nõuet.

2. Lapse parimate huvide arvessevõtmine nõuab sel juhul, et territoriaalne kohtualluvus määratakse kindlaks läheduskriteeriumi järgi.